

ВПЛИВ КОНЦЕНТРАЦІЇ ГАЛУЗІ БДЖІЛЬНИЦТВА НА ЇЇ ЕФЕКТИВНІСТЬ

О.А.Христенко, старший викладач

Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто концентрацію галузі бджільництва в Миколаївській області та її вплив на основні економічні показники. Наведено пропозиції щодо покращення стану в галузі.

В статье рассмотрена концентрация отрасли пчеловодства и ее влияние на основные экономические показатели в Николаевской области. Внесены предложения по улучшению состояния отрасли на современном этапе.

Вступ. Розвиток продуктивних сил сільського господарства тісно пов'язаний з поглибленням спеціалізації та посиленням концентрації виробництва. Остання, як об'єктивний економічний процес, ґрунтується на закономірностях розвитку продуктивних сил, суспільного розподілу праці й прискорення НТП. Концентрація є об'єктивною закономірністю розвитку і сприяє підвищенню ефективності виробництва. При великих розмірах сільськогосподарських галузей значно розширюються можливості застосування прогресивних технологій, інтенсивніше і раціональніше використовуються засоби виробництва. Питаннями дослідження розвитку продуктивних сил, спеціалізації та концентрації виробництва та його ефективності займаються вчені: П.Т.Саблук, О.М.Шпичак, Л.М.Худолій [2], Чехов С.А. [3,4], Юрчишин В.В. [6]. Однак це питання є актуальним.

Постановка завдання. Ціллю статті є дослідження впливу концентрації на економічну ефективність галузі бджільництва.

Результати. В сучасних умовах в аграрному секторі економіки підвищується рівень невизначеності, ризику, виникає необхідність у пристосуванні до ринкових умов, які поступово змінюються. Першочерговою метою успішного функціонування підприємств повинно бути підвищення їх конкурентноспроможності. Підприємство, як головна ланка ринкової системи, має реалізувати головну мету економіки — випускати максимальну кількість продукції за мінімальних витрат для задоволення суспільних потреб і отримання на цій основі прибутків.

В науковій організації виробництва одним з головних принципів є принцип спеціалізації і концентрації виробництва.

Бджільництво є важливою галуззю сільськогосподарського виробництва. Розведенням бджіл в Україні займаються сільськогосподарські підприємства, серед них: приватно-орендні, кооперативні, акціонерні та інші, що виникли в умовах реформування різних форм власності. Значну питому вагу в загальній чисельності займають пасіки фермерських господарств, а основна маса бджолиних сімей зосереджена в приватному секторі. Як і для інших галузей сільськогосподарського виробництва, для бджільництва характерна спеціалізація та виробничий напрямок, які мають свої особливості у зв'язку зі специфікою галузі. Спеціалізація, напрямки господарського використання бджіл, рівень виробництва і структура окремих видів продукції бджільництва залежать від багатьох факторів, основними серед яких є кліматичні умови, кормова база бджільництва, розвиток землеробства, його культура, стан економіки та ін. Основними показниками, на нашу думку, є середній розмір пасіки та кількість сімей на 100 га сільськогосподарських угідь (табл. 1).

Дані таблиці 1 свідчать, що на Миколаївщині значно скоротилась кількість бджолосімей та середній розмір пасіки. Якщо в 2001 році загальна чисельність сімей в області становила 8824, то в 2006 році склала 4487, що становить 50,8%. Як наслідок — зменшення середнього розміру пасіки майже на 20%. Слід відмітити що найбільша чисельність сімей — в Арбузинському, Кривоозерському, Новобузькому та Первомайському районах. Найбільша чисельність бджолосімей на 100 га сільськогосподарських угідь — в Кривоозерському районі.

Як відомо, при використанні бджіл галузь рослинництва отримує додатковий урожай та підвищує якість продукції, яка в 10-15 разів перевищує вартість продукції медової галузі. Незважаючи на велику роль бджіл у підвищенні врожайності сільськогосподарських культур їх кількість в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь дуже мала. Хоча за нормою при запиленні 1 га соняшнику рекомендується одна бджолосім'я на гектар, гречки та ріпаку — 2, для плодкових насаджень — 2-4.

Таблиця 1

Концентрація галузі бджільництва в Миколаївській області

| Райони | Кількість сімей | | | | Середній розмір пасік, сім'ї | | | | Приходиться на 100 га сільсько-господарських угідь, сімей | | | |
|-------------------|-----------------|-------------|-------------|-----------|------------------------------|-----------|------------|------------|---|---------|---------|---------|
| | 2001 р. | 2005 р. | 2006 р. | 2001 р. | 2005 р. | 2006 р. | 2001 р. | 2005 р. | 2006 р. | 2001 р. | 2005 р. | 2006 р. |
| Арбузинський | 835 | 304 | 438 | 170 | 61 | 146 | 1,1 | 0,52 | 0,74 | | | |
| Баштанський | 423 | 217 | 206 | 67 | 31 | 52 | 0,4 | 0,5 | 0,5 | | | |
| Березанський | 124 | 63 | 108 | 33 | 21 | 54 | 0,1 | 0,1 | 0,3 | | | |
| Березнегуватський | 227 | 92 | 91 | 45 | 30 | 30 | 0,3 | 0,2 | 0,2 | | | |
| Братський | 631 | 353 | 364 | 85 | 58 | 73 | 0,7 | 0,6 | 0,6 | | | |
| Веселинівський | 159 | 24 | 26 | 31 | 24 | 26 | 0,2 | 0,01 | 0,03 | | | |
| Вознесенський | 731 | 324 | 244 | 135 | 54 | 122 | 0,8 | 0,5 | 0,4 | | | |
| Врадівський | 284 | 21 | 20 | 39 | 21 | 20 | 0,6 | 0,06 | 0,08 | | | |
| Доманівський | 753 | 346 | 316 | 150 | 69 | 63 | 0,9 | 0,5 | 0,5 | | | |
| Єланецький | 415 | 159 | 159 | 89 | 75 | 75 | 0,5 | 0,4 | 0,4 | | | |
| Жовтневий | 501 | 427 | 484 | 95 | 85 | 87 | 0,5 | 0,5 | 0,6 | | | |
| Казанківський | 192 | 80 | 56 | 73 | 40 | 26 | 0,2 | 0,1 | 0,1 | | | |
| Кривоозерський | 688 | 450 | 523 | 105 | 75 | 81 | 1,2 | 0,9 | 1,0 | | | |
| Миколаївський | 366 | 190 | 138 | 57 | 47 | 32 | 0,4 | 0,3 | 0,2 | | | |
| Новобузький | 610 | 366 | 435 | 140 | 47 | 87 | 0,7 | 0,6 | 0,7 | | | |
| Новоодеський | 710 | 130 | 182 | 170 | 26 | 45 | 0,7 | 0,2 | 0,4 | | | |
| Очаківський | 216 | 125 | 50 | 82 | 74 | 17 | 0,4 | 0,3 | 0,1 | | | |
| Первомайський | 749 | 624 | 597 | 143 | 69 | 66 | 0,9 | 0,8 | 0,7 | | | |
| Снігурівський | 210 | 31 | 50 | 39 | 31 | 50 | 0,2 | 0,1 | 0,1 | | | |
| Область | 8924 | 4326 | 4487 | 97 | 65 | 78 | 0,5 | 0,4 | 0,4 | | | |

Аналіз показав, що виробництво меду в 2006 році порівняно з 2001 роком скоротилося на 42%. Але споживання меду на душу населення в Україні, за даними статистичних органів, становить 1,5 кг на душу населення, при нормі 40 кг. За ринкових умов господарювання галузь збереглася завдяки приватному сектору, де знаходиться 90% бджолосімей.

В умовах Миколаївської області із 298 сільськогосподарських підприємств бджільництвом займаються лише 59. Проведено групування господарств Миколаївської області за виробництвом меду на одне господарство (табл. 2).

Таблиця 2

Залежність ефективності виробництва меду від розміру галузі, 2005 рік

| Показники | Групи за кількістю виробленого меду на господарство, кг | | | | Разом та в середньому |
|---------------------------------------|---|-------------|---------------|----------------|-----------------------|
| | I до 500 | II 501-1000 | III 1001-2000 | IV більше 2000 | |
| Кількість господарств в групі | 20 | 17 | 15 | 7 | 59 |
| Середнє виробництво меду, кг | 272 | 808 | 1403 | 3028 | 1039 |
| Прямі витрати праці на 1 ц, люд.-год. | 112,2 | 123,7 | 109,3 | 146,3 | 125,6 |
| Собівартість 1 ц меду, грн.: | | | | | |
| -виробнича | 921,84 | 943,37 | 846,24 | 616,64 | 829,80 |
| -реалізованої продукції | 1172,91 | 1410,67 | 1001,58 | 629,67 | 985,85 |
| Ціна реалізації 1ц меду, грн. | 743,65 | 737,47 | 787,56 | 640,20 | 721,69 |
| Прибуток на 1 ц, грн. (збиток) | -429,26 | -673,2 | -214,02 | 10,53 | -264,16 |
| Рівень рентабельності, % | -36,6 | -47,7 | -21,4 | 1,7 | -26,8 |

Результати групування господарств Миколаївщини, які займаються бджільництвом, показали, що із збільшенням виробництва меду на господарство, ефективність галузі дещо покращується. Лише в господарствах четвертої групи, в яку ввійшло лише сім господарств, а в середньому на господарство виробляється мед майже 30 центнерів, на один центнер меду отримано прибутку 10,53 гривни, а рівень рентабельності виробництва меду склав 1,7%. В решті господарств галузь є збитковою: в середньому збиток на 1 ц меду склав 264,16 грн.

Висновки. Отже, в умовах сьогодення перспективним в галузі бджільництва є напрямок, пов'язаний з комплексним використанням бджіл: запилення сільськогосподарських культур, виробництво товарного меду та іншої продукції галузі з одночасним підвищенням рівня концентрації, а саме — збільшенням середнього розміру пасік та кількості сімей на 100 га сільськогосподарських угідь.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України “Про бджільництво” від 22 лютого 2000р. № 1492-III
2. Посібник для практичної роботи щодо прискорення процесу формування і розвитку ринкового середовища в АПК України /П.Т.Саблук, О.М. Шпичак, Л.М.Худолій та ін.-К.:ІАЕ,1997.-123 с.
3. Чехов С.А. Проблеми і перспективи розвитку бджільництва в Україні // Вісник аграрної науки.-2000.-№6.-С.79-80.
4. Чехов С.А. Продукція бджільництва //Ціни, витрати, прибутки агровиробництва та інфраструктура продовольчих ринків України / За ред. О.М.Шпичака-К.ІАЕ, 2000.-С.210-218.
5. Шпичак О.М.Реальна оцінка економічного стану АПК України як необхідна умова виходу його з кризи // Економіка АПК.-2007.-№5
6. Юрчишин В.В. Деякі узагальнення і проблеми сучасної аграрної політики / / Економіка АПК.-2007.-№4.